

Діяльність Міністерства

*«Удосконалення
антикорупційного
законодавства – постійна
та кропітка робота
Міністерства юстиції України»*

*Роберт Сіверс
виконуючий обов'язки директора
Департаменту антикорупційного
законодавства та законодавства
про правосуддя
Міністерства юстиції України*

У 2011 році розпочалася реформа антикорупційної системи, внаслідок чого змінилися підходи до подолання цього явища в державі – головна увага приділяється превентивному аспекту, запроваджено низку нових вимог та обмежень, які виступають «бар'єрами» для корупційної діяльності, здійснюються кроки з усунення сприятливих для корупції чинників.

Водночас проблема корупції в нашій державі залишається актуальною, що вимагає пошуку нових та удосконалення вже наявних інструментів мінімізації корупційних проявів.

Саме тому в поточному році важливим аспектом діяльності Міністерства юстиції стала реалізація низки спрямованих на це ініціатив.

Про сучасні тенденції формування та реалізації державної антикорупцій-

ної політики ми говорили з виконуючим обов'язки директора Департаменту антикорупційного законодавства та законодавства про правосуддя Міністерства юстиції України Робертом Сіверсом.

Роберте Валерійовичу, які основні напрямки розвитку української системи запобігання і протидії корупції?

Прояви корупції весь час видозмінюються, а тому вдосконалення антикорупційної системи є предметом постійної та кропіткої роботи Міністерства юстиції.

Відправною точкою запровадження принципово нової системи подолання корупції в нашій державі стало прийняття Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», що окреслив її основні принципи та складові.

Вже на час прийняття згаданого Закону було зрозуміло, що це є визначальним, проте лише першим кроком на шляху

розбудови потужного механізму подолання корупції.

Президентом була схвалена Національна антикорупційна стратегія на 5 років, а Урядом затверджена Державна програма з її виконання.

В подальшому мали місце законодавчі зміни, що розвинули окремі положення цього Закону, зокрема в частині врегулювання конфлікту інтересів, запровадження правил поведінки осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Одночасно відбувся процес удосконалення законодавства про відповідальність за корупційні правопорушення.

Черговим етапом розвитку системи запобігання і протидії корупції стало прийняття навесні цього року пакета з чотирьох антикорупційних законів, що є результатом спільних напрацювань представників Міністерства юстиції та народних депутатів України. Результатом цієї роботи стало впровадження передбачених згаданими законами нових антикорупційних інструментів.

Яка основна ідея останніх законодавчих змін та на що акцентував увагу законодавець?

Згадані мною закони охоплюють аспекти як запобігання корупції, так і відповідальності за корупційні правопорушення.

Якщо обговорювати превентивний блок, то йдеться, насамперед, про запровадження механізмів перевірки декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, а також здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства щодо врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Також запроваджено антикорупційну експертизу чинних нормативно-правових актів, а не лише їх проектів.

Водночас три із чотирьох законів стосуються питань, пов'язаних із відповідальністю за корупційні правопорушення. Передбачені законами зміни мають додатковий стримуючий від корупційних діянь характер.

Так, одним з них передбачено застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб, в інтересах або від імені яких вчинено корупційні правопорушення.

Також запроваджується процедура спеціальної конфіскації, яка надає можливість вилучати майно, одержане внаслідок вчинення корупційного злочину, навіть якщо воно передано третім особам, що є недобросовісними набувачами, або застосовувати еквівалентну конфіскацію – тобто вартість одержаного корупційним шляхом майна, яке було перетворене.

Останній із зазначених законів стосується вдосконалення у відповідності з міжнародними стандартами законодавства про відповідальність за корупційні правопорушення.

Чи варто очікувати найближчим часом подальших концептуальних удосконалень антикорупційного законодавства?

Наразі на розгляді Верховної Ради України знаходиться розроблений Міністерством юстиції та внесений Урядом проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації рекомендацій Європейської Комісії у сфері державної антикорупційної політики».

Назва цього законопроекту відображає його мету. Проект передбачає низку змін, зокрема, в частині встановлення більш жорстких видів відповідальності за корупційні злочини, запровадження зовнішнього фінансового контролю щодо декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового харак-

теру, підвищення гарантій захисту «інформаторів» про факти корупції.

Крім цього, проект включає положення стосовно поширення кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення на осіб, які працюють в юридичних особах приватного сектору в будь-якій якості, а не лише на службових осіб, як це встановлено на сьогодні.

Сподіваюся, даний законопроект буде підтриманий народними депутатами України, що стане черговим істотним кроком з приведення української антикорупційної системи у відповідність до міжнародних стандартів.

У контексті обговорення законодавчих змін виникає питання забезпечення їх ефективного застосування. Яка робота проводиться у цій площині?

Удосконалення законодавства справді має супроводжуватися діяльністю із забезпечення його ефективної імплементації. Адже йдеться про нові приписи, щодо яких ще не сформована стійка практика правозастосування.

Тому з прийняттям останніх згаданих законодавчих змін Міністерством юстиції було активізовано інформаційне висвітлення їх положень.

Зокрема, цій тематиці були присвячені виступи наших фахівців на телебаченні, публікації на веб-сайті Міністерства.

Провівши аналіз змісту звернень громадян, листів державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій щодо надання роз'яснень положень антикорупційного законодавства Міністерством юстиції спільно з Інститутом вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України та із залученням окремих регіональних управлінь юстиції було розроблено Методичні рекомендації «Запобігання і протидія корупції в державних органах та органах місцевого самовря-

дування». Зазначені рекомендації розміщені на веб-сайті Міністерства у рубриці «Антикорупційні ініціативи» та опубліковані у цьому номері «Бюлетеня Міністерства юстиції України».

Переконаний, що рекомендації сприятимуть належному застосуванню антикорупційного законодавства на практиці.

Ми й надалі будемо реалізовувати відповідні заходи аби закони у цій сфері працювали ефективно.

Чи сприяє міжнародна співпраця антикорупційній діяльності Міністерства юстиції ?

На цьому аспекті хотів би зупинитися більш детально.

Міжнародною спільнотою корупція вже давно розглядається як глобальна проблема. Незабаром, а саме 9 грудня, відзначатиметься ініційований ООН Міжнародний день боротьби з корупцією. На мій погляд, цей факт засвідчує значущість питання подолання корупції для світу в цілому. Адже наявність корупції – перешкода для розвитку демократичного суспільства.

Тому на міжнародному рівні напрацьовано низку антикорупційних стандартів, які бралися за основу в процесі реформування української системи запобігання і протидії корупції.

Відповідні стандарти закріплені в міжнародно-правових актах в зазначеній сфері, що ратифіковані нашою державою. Маю на увазі Конвенцію ООН проти корупції, Цивільну та Кримінальну конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією.

Крім того, Україна з 2006 року є членом Групи держав Ради Європи (GRECO) проти корупції, авторитетної міжнародної моніторингової антикорупційної організації, а з 1999 року – учасником Стамбульського плану дій по боротьбі з корупцією Антикорупційної мережі для країн

Східної Європи та Центральної Азії, Організації економічного співробітництва та розвитку, у зв'язку з реалізацією якого також здійснюється моніторинг імплементації Україною міжнародних антикорупційних стандартів.

Питанням імплементації Конвенції ООН проти корупції також присвячений окремих Механізм огляду.

В рамках цих моніторингових механізмів наша держава одержала низку рекомендацій, більшість з яких вже виконано, однак багато ще потребують реалізації. Це абсолютно нормальний процес. Крім того, механізми моніторингу є динамічними, з часом вони переходять до нового спектру питань, що відповідно зумовлює появу нових рекомендацій.

У грудні цього року відбудеться 62-ге пленарне засідання GRECO, під час якого планується затвердити звіт щодо виконання Україною рекомендацій організації, наданих за результатами Третього раунду оцінювання, присвяченого питанням криміналізації корупції, а також фінансування політичних партій та виборчих кампаній.

Також у грудні ми очікуємо на візит експертів Стамбульського плану дій по боротьбі з корупцією.

Українські експерти теж залучаються до оцінки впровадження міжнародних антикорупційних стандартів іншими державами. Зокрема, фахівці Мін'юсту мають досвід участі в огляді стану імплементації Конвенції ООН проти корупції Російською Федерацією, Сербією та Чилі. Таким чином Україна забезпечила активну участь в роботі Механізму огляду Конвенції, вичерпала ліміт участі в експертному супроводженні в рамках його першого циклу, оскільки держава не може оцінювати більше трьох держав в рамках кожного циклу огляду.

Представники Міністерства також брали участь в оцінці стану виконання

рекомендацій GRECO Болгарією та Грузією.

Окремою складовою міжнародної співпраці в антикорупційній царині є реалізація спільних з партнерами проектів міжнародної технічної допомоги. Маю на увазі, зокрема, проект з Радою Європи «Належне врядування та боротьба з корупцією в країнах Східного Партнерства», що дозволив не лише ознайомитися з практиками подолання корупції інших держав, а й залучити допомогу європейських експертів до оцінки окремих ініціатив нашої держави.

Антикорупційний компонент є також складовою проекту ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні», початок якого був нещодавно анонсований Міністерством юстиції.

Досить цікавий досвід був отриманий в рамках проекту з Програмою розвитку ООН «Зміцнення потенціалу державних і недержавних інституцій для підвищення прозорості та доброчесності в Україні». Зокрема, ми провели низку регіональних зустрічей з представниками державних органів та громадськості, що дозволило вивчити проблемні питання застосування антикорупційного законодавства.

Вагомою є й експертна допомога Європейської Комісії, що особливо актуально в аспекті інтеграційних прагнень нашої держави.

Хотів би підкреслити, що підтримка наших міжнародних партнерів в удосконаленні антикорупційної системи є вкрай важливою та відчутною. Переконаний, що ми й надалі будемо активно співпрацювати.

Пане Роберте, чи долучається до процесів формування та реалізації державної антикорупційної політики громадськість?

Залучення інститутів громадянського суспільства до заходів із запобігання

і протидії корупції є одним із засадничих принципів антикорупційної політики. Тому Міністерство юстиції постійно підтримує конструктивний діалог з громадськістю.

Наведу приклад – ще минулого року ми розпочали, а у цьому році продовжили широке громадське обговорення стану реалізації та шляхів удосконалення Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011-2015 роки, затвердженою постановою Уряду від 28 листопада 2011 року № 1240. Як результат ми спільно з громадськістю напрацювали низку пропозицій щодо змін до Програми, які найближчим часом планується внести на розгляд Уряду. Показово, що запропоновані зміни передбачають підвищення ролі громадськості в реалізації антикорупційних заходів, а також у моніторингу стану виконання Програми.

Антикорупційний блок є складовою плану заходів з впровадження Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд».

Взагалі ж у Міністерстві сформована практика періодичного проведення круглих столів, семінарів, конференцій з обговорення важливих напрямків формування та реалізації державної правової політики, і антикорупційна сфера не є винятком.

Звичайно, ми залучаємо до цих заходів представників громадських інституцій.

Як вивчається громадська думка з питань антикорупційної політики і на що звертає увагу українське суспільство у боротьбі з корупцією?

Антикорупційна політика має кореспондуватися з реальним станом справ з корупцією в державі. Лише за цієї умови можна сподіватися на її ефективність.

Інститути громадянського суспільства, безперечно, виступають джере-

лом інформації щодо громадської думки з цього питання. Вони самостійно проводять соціологічні дослідження з вказаної тематики.

Водночас Міністерство юстиції теж не залишається осторонь, ініціюючи проведення відповідних досліджень з метою одержання даних про природу та поширеність корупційних практик.

Прикладом впровадження таких ініціатив є проведення Харківським інститутом прикладних гуманітарних досліджень на замовлення Міністерства юстиції в рамках проекту міжнародної технічної допомоги «Боротьба з корупцією в Україні», який реалізувався Міністерствами Канади та України, дослідження «Корупція в Україні: сприйняття та реалії» по 14 напрямках.

Також в рамках спільного з Координатором проектів ОБСЄ в Україні проекту «Підтримка виявлення та боротьби з корупцією в Україні» було напрацьовано методологічні основи для проведення комплексного опитування населення щодо поширеності корупції.

Наступного року ми плануємо провести відповідне пілотне опитування, результати якого будуть покладені в основу запровадження таких опитувань на періодичній основі. При цьому таке опитування охоплюватиме два аспекти – кількісно-якісну характеристику корупційного досвіду та ставлення населення до ситуації з корупцією в Україні.

Водночас оскільки ми торкнулися питання громадської думки, напередодні Міжнародного дня боротьби з корупцією, про який вже згадувалося, я хотів би наголосити, що запорукою успішного подолання корупції в державі є формування у кожного з нас негативного ставлення до її проявів, що має відобразитися у відмові від корупційного способу досягнення власної мети.

Круглий стіл з обговорення питань щодо відповідальності юридичних осіб за корупційні правопорушення, Київ, 5 березня 2013 року

Захід відбувся у Мін'юсті в рамках спільного з Радою Європи проекту «Належне врядування та боротьба з корупцією в країнах Східного Партнерства» за участю європейських експертів, представників державних органів, наукових кіл та представників громадських організацій. Під час заходу обговорювалися міжнародні стандарти та практика надання рекомендацій Групою держав Ради Європи проти корупції (GRECO) стосовно встановлення відповідальності юридичних осіб.

Круглий стіл на тему: «Участь громадськості у реалізації Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011-2015 роки», Київ, 29 квітня 2013 року

За результатами зустрічі представників державних органів та громадських організацій було досягнуто домовленостей щодо опрацювання Міністерством юстиції висловлених та анонсованих громадськістю пропозицій щодо підвищення ролі недержавних організацій у реалізації заходів, передбачених Державною програмою щодо запобігання і протидії корупції.

Координаційна нарада з питань реалізації Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011-2015 роки, Київ, 1 червня 2013

Нарада відбулася в Міністерстві юстиції за участю посадових осіб Адміністрації Президента, Секретаріату Кабінету Міністрів, Апарату Ради національної безпеки і оборони, державних органів, відповідальних за виконання Програми. Обговорювалися результати виконання Програми за 2012 рік та розглянуто пропозиції щодо внесення змін до неї. Як відомо, Державна програма щодо запобігання і протидії корупції на 2011-2015 роки була затверджена урядовою постановою від 28 листопада 2011 року № 1240...

«Стандарти відповідальності юридичних осіб за корупційні правопорушення» – регіональний тренінг, Київ, 2-3 липня 2013 року

Тренінг проводився в Мін'юсті в рамках спільного з Радою Європи проекту «Належне врядування та боротьба з корупцією в країнах Східного Партнерства», за участі європейських експертів, а також представників держорганів країн-учасниць ініціативи «Східне партнерство» (Азербайджан, Білорусь, Грузія, Вірменія, Молдова, Україна). Під час тренінгу висвітлено міжнародні стандарти відповідальності юридичних осіб та обговорено шляхи впровадження зазначеного механізму в низці держав. Учасники тренінгу взяли участь у вирішенні підготовлених на основі реальних прикладів справ, які мали місце у правозастосовній практиці низки Європейських країн.

Координаційна нарада про стан виконання Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011-2015 роки, Київ, 8 серпня 2013 року

